

ЛЕКСИЧНІ ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ КОНЦЕПТУ «ПРОБЛЕМНИЙ ПІДЛІТОК» У РОМАНІ ЛОРІН ОЛІВЕР «BEFORE I FALL»

Стаття присвячена аналізу лексичних засобів вираження концепту PROBLEM TEENAGER у романі Лорін Олівер «Before I fall». Розглянуто підходи до вивчення концептів. Детально досліджено концептуальні поля та з'ясовано якими лексичними засобами вони вербалізуються. Визначено домінуючі лексичні засоби.

Ключові слова: концепт, концепт PROBLEM TEENAGER, концептуальне поле, лексичні засоби.

Постановка проблеми. Мова, як засіб людського спілкування, довгий час завжди цікавила науковців зі всього світу. Особливо у момент поступового переміщення фокусу уваги на мозок людини, дослідники почали вивчати вплив мисленнєвих процесів на людське спілкування. На період сьогодення ми маємо змогу спостерігати за тим, яка надзвичайна увага дослідників прикута до вивченню різноманітних концептів та на те, як саме вони втілюються у художньому дискурсі. Але незважаючи на велику зацікавленість та зосередженість на ментальних одиницях людської свідомості, кількість яких, насамперед, надзвичайно велика, зв'язок між ними та мовою ще не достатньо вивчений.

Мета статті полягає у дослідженні лексичних одиниць вираження концепту PROBLEM TEENAGER у романі Lauren Oliver «Before I fall».

Аналіз актуальних досліджень. У вивченні концепту, як базового поняття когнітивної лінгвістики, брала участь велика кількість як іноземних мовознавців, так і вітчизняних: Дж. Лакофф, М. Джонсон, С. Г. Воркачов, О. С. Кубрякова, А. Вежицька, В. І. Карасик, Д. С. Лихачов, С. О. Аскольдов, А. П. Бабушкін, В. М. Телія, З. Д. Попова, Й. А. Стернін, В. А. Маслова і багато інших. Вони намагалися проаналізувати та з'ясувати специфіку концептів і їх роль у пізнавальній свідомості людини.

Виклад основного матеріалу. У когнітивній лінгвістиці дослідженню природи концепту приділяється настільки велика увага, що для багатьох мовознавців його визначення є першочерговим завданням [7, с. 26].

Беззаперечним фактом являється те, що концепт є ключовим поняттям у когнітивістиці та на сьогоднішній день, він доволі міцно закріпився, оскільки фігурує у чисельних мовознавчих концепціях, авторами яких є не тільки окремі лінгвісти, але й ціла низка наукових шкіл. Зацікавленість цим поняттям можна легко пояснити через розуміння визначення концепту,

бо оскільки це категорія, тісно пов'язана з людським мозком та мисленнєвими процесами, це означає велику територію для дослідження [8, с. 21].

Однак, хоча поняття «концепт», починаючи з кінця минулого століття, вже був об'єктом чисельних досліджень, проблема однозначного визначення цього терміну постає і сьогодні. Якщо з'єднати та узагальнити тлумачення різних мовознавців та їх власне бачення стосовно визначення концепту, то його можна розуміти саме як змістовну одиницю людського мислення, яка виражає набуті знання та досвід у період життєдіяльності. Оскільки людина мислить концептами, в них збирається та шліфується вся інформація, отримана з мовленнєвої та когнітивної діяльності [1, с. 118].

Першим в науковий обіг термін концепт ввів російський дослідник С. Аскольдов-Алексєєв. Він був переконаний, що концепт є ні чим іншим, ніж ментальним утворенням, яке конкретизує всі ті явища, картини, котрі впливають у мозку людини під час його діяльності [4, с. 11].

До речі, відомий дослідник А. Бабушкін дуже влучно характеризує концепт, називаючи його «ментальною репрезентацією». На його глибоке переконання ця ментальна репрезентація дуже добре визначає те, як певні об'єкти пов'язані один з одним та співвідносяться між собою. Саме категоризація, за допомогою якої такі об'єкти складаються у групи за схожістю та спільними ознаками, це і є основна функція, яку виконують концепти під час активного мислення людини [5, с. 28].

Перед тим, як перейти до розглядання конкретного концепту із теми нашого дослідження PROBLEM TEENAGER, варто звернути увагу на декілька основних підходів вивчення концепту. Лінгвістичним підходом опікувалися такі визначні дослідники, як С. О. Аскольдов, В. М. Телія, Д. С. Лихачов. На їх думку, концепт – це все, що пов'язується зі значенням слова та його асоціаціями. З. Д. Попова, Й. А. Стернін, О. С. Кубрякова розглядали когнітивний підхід та концепт у ньому як ментальну одиницю пам'яті. Культурологічний підхід, в свою чергу, вивчали Г. Г. Слишкін та Ю. С. Степанов та розуміли концепт як головну одиницю культури.

Для нашого дослідження було обрано саме лінгвістичний підхід і завдяки ньому можна з'ясувати та дослідити лексичні засоби концепту.

Звертаючись до словника МакМілана [11], ми дізнаємось як автор подає англійське слово teenager: «a young person between the ages of 13 and 19». Тобто, це вже не дитина, а молода особа, вік якої варіюється у межах 13-19 років. Перед нами ще не зріла особистість, яка вже має великий життєвий досвід за плечима, а тільки особа, котра не так давно подолала

межу дитинства і тепер має завдання подорослішати як фізично, так і психологічно.

Однак, з цього моменту й починаються основна проблема підлітка: зазвичай, він ще не стабільний у своїй поведінці, поглядах та переконаннях, але вже прагне до самоідентифікації у суспільстві, а найголовніше – довести всьому світу, що він вже аж ніяк не дитя і всі рішення стосовно свого власного життя може приймати самостійно, без будь якої сторонньої допомоги.

Концепт PROBLEM TEENAGER структурується за допомогою концептуальних полів, які в свою чергу, репрезентуються лексичними одиницями з негативною конотацією.

Наприклад, концептуальне поле FRIENDS яскраво зображує нам поведінку підлітків зі своїми однолітками, їх переживання та емоції. Так як однією із актуальних проблем в сучасному світі є булінг і це добре зображено у романі за допомогою лексем, які мають негативну конотацію. «...everyone in the room starts to pick up on the fact that Juliet Sykes – **bedwetter, freak, and all-around psycho** – is standing in the middle of a party...» (10, р. 47-48).

«Lindsay starts screaming, “Psycho, Psycho,” and making the high-pitched knifing noises from the movie, and suddenly everyone’s screaming out, “Psycho!” and making the motion of an invisible knife and **screeching** and **pushing** Juliet back and forth. Ally’s the first **to overturn a beer on her head**, but everyone catches on to that too...» (11, р. 49). Якщо в першому випадку булінг проявлявся лише у словах, то у другому підлітки почали прикладати силу до Джульєт, штовхаючи її та навіть дехто почали обливати її алкогольним напоєм. Таке жорстоке ставлення юнаків та дівчат один до одного є великою бідою для нашого суспільства і саме в цьому виявляється проблемність підлітка.

Тобто, концептуальне поле концепту PROBLEM TEENAGER вербалізуються такими іменниками:

- *disrespect* – тобто абсолютна неповага та вороже відношення однієї героїні до іншої.
- *contempt* – означає образу та презирство та нам розуміння того, яким є насправді відношення конкретної групи людей до дівчини – однієї із головних героїнь твору.
- *malice* – почуття незліченної злості до героїні.
- *humiliation* – повне приниження людини.
- *hatred* – ненависть і нетерпіння до певної особи.

Концептуальне поле FAMILY також вербалізується лексемами з негативною конотацією. Наприклад, головний персонаж роману – Сем, навколо якої відбуваються всі основні події, має проблеми у спілкуванні зі своєю сім'єю. А причиною є її неповага, відсутність терпимості та надмірна зосередженість на собі.

«*Freshman year after a big **fight** I **drew a line** in red nail polish just inside my door, and I told her if she ever came past the line I'd never speak to her again*» (11, р. 97) – в даному випадку лексема *fight* означає суперечку, розлад у відносинах матері та доньки.

Головна героїня розповідає про сутичку зі своєю матір'ю, однак в деякому сенсі вона жалкує про своє поведіння в минулому, та бажає повернути близькі стосунки. «*I hear rustling and think she'll come and sit next to me. She doesn't, though*» (11, р. 97). Це говорить про пихатість дівчини, та й те, що вона не хоче мислити по-дорослому та налагодити добрі відносини. Однак вимагає аби інші ставилися до неї як до цілком дорослої особи. «*I meant it at the time, but I'd expected her to forget after a while. But since that day she's never once stepped foot in my room*» (11, р. 97).

Таким чином, концептуальне поле FAMILY вербалізується такими лексемами:

- *immaturity* – проявлення незрілості в діях головної героїні твору.
- *egoism* – явна зосередженість на собі та свої бажаннях при спілкуванні з членом родини.
- *pride* – надмірна гордість, самовпевненість та спесивість.
- *hurt* – дану лексему, виражену іменником, можна розуміти як образу, пошкодження, але в сенсі почуттів людини.
- *fight* – як вже було зазначено вище, ця лексема означає сварку або ж суперечку.
- *to draw a line* – через лексему, виражену дієсловом, можна здогадатися, що мова йде про заборону якоїсь дії.

Висновки. Отже, беручи до уваги все вищезазначене, концепт є одиницею пізнавальної діяльності людини, котра, спираючись на свій власний досвід, формулює його у власну думку, переконання й потім вже переносить цю перероблену інформацію у світ. Таким чином з'ясовано, що в романі американської письменниці Лорін Олівер «Before I Fall» концепт PROBLEM TEENAGER втілено двома концептуальними полями FRIENDS та FAMILY, в яких переважають іменники з негативною конотацією.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вовк О. І. Особливості конструювання знань в аспекті когнітивної парадигми. *Лінгвістичні дослідження: Збірник наук. праць ХНПУ ім. Г. С. Сковороди*. Хмельницький, 2015. С. 116-122.
2. Кочерган М. П. Загальне мовознавство: підручник, 3-тє вид. Київ: Академія, 2010.
3. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми. Полтава: Довкілля-К, 2008. 711 с.
4. Аскольдов-Алексеев С. А. Концепт и слово. *Русская словесность. От теории к структуре текста. Антология*. 1980. С. 10-15.
5. Бабушкин А. П. Типы концептов в лексико-фразеологической семантике языка, их личностная и национальная специфика. Диссертация на соискание учёной степени доктора филологических наук. Специальность 10.02.19 / Воронежский государственный университет. Воронеж, 1997. 330 с.
6. Кубрякова Е. С. К проблеме ментальных репрезентаций. *Вопросы когнитивной лингвистики*. Москва: Институт языкознания; Тамбов. Тамбовский гос. университет им. Г. Р. Державина, 2007, С. 8-16.
7. Маслова В. А. Когнитивная лингвистика. 3-е изд. Минск: ТетраСистемс, 2005. 256 с.
8. Попова З. Д., Стернин И. А. Когнитивная лингвистика: учеб. изд. Москва: АСТ: «Восток-Запад», 2007. 226 с.
9. Lakoff G. *Metaphors we live by* / George Lakoff, Mark Johnson. Chicago; London: The University of Chicago Press, 2003. 276 p.
10. Loren Oliver, *Before I Fall*, Hooder Paperbacks, 2017 С. 190.
11. Macmillan Dictionary. Macmillan Publishers Limited, 2010. – URL: <http://www.macmillandictionary.com/>.

Meleshko K. Lexical means of representation of the concept PROBLEM TEENAGER in the novel «Before I Fall» by L. Oliver.

The article focuses on the analysis of the lexical means of expressing the concept PROBLEM TEENAGER in Lauren Oliver's novel "Before I fall". Different approaches to the study of concepts are analyzed. The conceptual fields, representing the concept PROBLEM TEENAGER, as well as lexical means verbalizing them are investigated. Dominant lexical means are identified.

Key words: concept, concept PROBLEM TEENAGER, conceptual field, lexical means.

Т. О. Немирович-Данченко

Науковий керівник – доц. А. М. Коваленко

СТРАТЕГІЇ НОВИННОГО ДИСКУРСУ У СУЧАСНИХ АНГЛОМОВНИХ ЗМІ

Стаття присвячена вивченню питання комунікативних стратегій у сучасних англомовних ЗМІ. Досліджується подання інформації у англомовних ЗМІ для загальної аудиторії та розглядаються класифікації тактик і стратегій. Під час дослідження були виявлені та систематизовані мовні засоби, що реалізують диктальну та модальну стратегії на матеріалі медіа-текстів інформаційного спрямування англомовних видань The Guardians, The Washington Post.

Ключові слова: ЗМІ, стратегія, тактика, мовні засоби.

Постановка проблеми. Головного значення у процесі формування інформаційної картини світу набувають засоби масової інформації (ЗМІ).